

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การจัดการฟาร์มโคนมตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี : กรณีศึกษาจังหวัดสุโขทัย” ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัย

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัย

ตอนที่ 3 การจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2542

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2542

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะพื้นฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจ

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกครัวเรือน
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม เหตุผลในการเลี้ยงโคนม และการได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐาน
ฟาร์มโคนม ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

n = 66

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	57	86.4
หญิง	9	13.6
อายุ		
น้อยกว่า 35 ปี	9	13.6
36 – 45 ปี	17	25.8
46 – 55 ปี	27	40.9
56 – 65 ปี	10	15.2
มากกว่า 65 ปีขึ้นไป	3	4.5
อายุน้อยสุด (ปี)	26	
อายุมากที่สุด (ปี)	73	
อายุเฉลี่ย (ปี)	47.41	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.025	
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	46	69.7
มัธยมศึกษา	15	22.7
ปวช./ปวส.	2	3.0
ปริญญาตรีขึ้นไป	3	4.5
จำนวนสมาชิกครัวเรือน		
1 – 3 คน	9	13.6
4 – 6 คน	38	57.6
มากกว่า 6 คนขึ้นไป	19	28.8
จำนวนสมาชิกน้อยสุด (คน)	1	
จำนวนสมาชิกมากที่สุด (คน)	6	
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย (คน)	3.80	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.153	

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 66

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม		
1 – 5 ปี	11	16.7
6 – 10 ปี	18	27.3
11 – 15 ปี	31	47.0
16 – 20 ปี	4	6.1
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	2	3.0
ประสบการณ์น้อยสุด (ปี)	1	
ประสบการณ์มากที่สุด (ปี)	22	
ประสบการณ์เฉลี่ย (ปี)	10.50	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.082	
เหตุผลในการเลี้ยงโคนม^{1/}		
การทำเกษตร (อาชีพเดิม) ประสบปัญหา	19	29.2
ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่	5	7.7
เพื่อนบ้านชักชวน	15	23.1
มีความตั้งใจจะเลี้ยงโคนม	9	13.8
เป็นอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้ดี	6	9.2
อื่น ๆ เช่น เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) เป็นต้น	11	16.9
การได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์มโคนม		
ไม่ได้รับ	5	7.6
ได้รับ	61	92.4
- ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง	1	1.6
- ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	60	98.4

หมายเหตุ: 1 มีผู้ไม่ระบุคำตอบ

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1.1.1 เพศ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเป็นเพศชายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.4 ส่วนเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 13.6

1.1.2 อายุ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีอายุ 46 - 55 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.9 รองลงมาได้แก่ อายุ 36 - 45 ปี อายุ 56 - 65 ปี อายุต่ำกว่า 35 ปี และอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.8, 15.2, 13.6 และ 4.5 ตามลำดับ มีอายุน้อยสุด 26 ปี อายุมากที่สุด 73 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 47.41 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.7 รองลงมาได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีส่วนน้อยที่จบการศึกษาระดับชั้น ปวช./ปวส. เพียงร้อยละ 3.0

1.1.4 จำนวนสมาชิกครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีจำนวนสมาชิกครัวเรือน 4 - 6 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.6 รองลงมาได้แก่ มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนมากกว่า 6 คนขึ้นไป และจำนวนสมาชิกครัวเรือน 1 - 3 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 และ 13.6 ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกน้อยสุด 1 คน จำนวนสมาชิกมากที่สุด 6 คน โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.80 คน

1.1.5 ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม 11 - 15 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาได้แก่ ประสบการณ์ 6 - 10 ปี ประสบการณ์ 1 - 5 ปี ประสบการณ์ 16 - 20 ปี และประสบการณ์มากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.3, 16.7, 6.1 และ 3.0 ตามลำดับ มีประสบการณ์น้อยสุด 1 ปี ประสบการณ์มากที่สุด 22 ปี โดยมีประสบการณ์เฉลี่ย 10.50 ปี

1.1.6 เหตุผลในการเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้เหตุผลในการเลี้ยงโคนมเพราะอาชีพการเกษตรเดิมประสบปัญหาามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาได้แก่ เพื่อนบ้านชักชวน คิดเป็นร้อยละ 23.1 และมีเพียงร้อยละ 7.7 ได้รับการส่งเสริมในการเลี้ยงโคนมจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์

1.1.7 การได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์มโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์มโคนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.4 โดยความรู้ที่ได้รับมาจากเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมให้คำแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 98.4 และมีเพียงร้อยละ 1.6 เกษตรกรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่ถือครองทั้งหมด จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เลี้ยงโคนม จำนวนแรงงานรับจ้างเลี้ยงโคนม แหล่งเงินทุน แหล่งสินเชื่อ และภาระหนี้สิน ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

n = 66

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน ^{1/} (ราย)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำนา ทำไร่	2	3.0
เลี้ยงโคนม	64	97.0
อาชีพรอง		
ทำนา ทำไร่	30	88.2
รับจ้างทั่วไป	4	11.8
พื้นที่ถือครองทั้งหมด		
1 – 10 ไร่	43	65.2
11 – 20 ไร่	13	19.7
21 – 30 ไร่	7	10.6
มากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป	3	4.5
พื้นที่ถือครองน้อยสุด (ไร่)	1	
พื้นที่ถือครองมากที่สุด (ไร่)	40	
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย (ไร่)	11.67	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	9.010	
จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เลี้ยงโคนม		
1 คน	9	13.8
2 คน	37	56.9
3 คน	19	29.2
จำนวนแรงงานน้อยสุด (คน)	1	
จำนวนแรงงานมากที่สุด (คน)	3	
จำนวนแรงงานเฉลี่ย (คน)	2.15	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.643	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 66

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน ^{1/} (ราย)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานรับจ้างเลี้ยงโคนม		
1 คน	11	78.6
2 คน	3	21.4
จำนวนแรงงานน้อยสุด (คน)	1	
จำนวนแรงงานมากที่สุด (คน)	2	
จำนวนแรงงานเฉลี่ย (คน)	1.21	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.426	
แหล่งเงินทุน		
เงินทุนของตนเองทั้งหมด	2	3.0
เงินกู้ทั้งหมด	44	66.7
เงินทุนของตนเองและเงินกู้	20	30.3
แหล่งสินเชื่อ		
ญาติหรือเพื่อนบ้าน	1	1.6
ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน	62	96.9
สหกรณ์โคนม	1	1.6
ภาระหนี้สินในการเลี้ยงโคนม		
ไม่มีหนี้สิน	3	4.5
มีหนี้สิน	63	95.5
- น้อยกว่า 100,000 บาท	31	49.2
- 100,001 – 500,000 บาท	32	50.8
ภาระหนี้สินน้อยสุด (บาท)	10,000	
ภาระหนี้สินมากที่สุด (บาท)	500,000	
ภาระหนี้สินเฉลี่ย (บาท)	164,555.56	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	118,396.651	

หมายเหตุ: 1 มีผู้ไม่ระบุคำตอบ

จากตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1.2.1 อาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.0 และมีการประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.0

1.2.2 อาชีพรอง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมประกอบอาชีพทำนา ทำไร่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2 และมีการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 11.8

1.2.3 พื้นที่ถือครองทั้งหมด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีพื้นที่ถือครอง 1 - 10 ไร่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.2 รองลงมาได้แก่ พื้นที่ถือครอง 11 - 20 ไร่ พื้นที่ถือครอง 21 - 30 ไร่ และพื้นที่ถือครองมากกว่า 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.7, 10.6 และ 4.5 ตามลำดับ มีพื้นที่ถือครองน้อยสุด 1 ไร่ พื้นที่ถือครองมากที่สุด 40 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 11.67 ไร่

1.2.4 จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เลี้ยงโคนม จำนวน 2 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.9 มีจำนวนแรงงานน้อยสุด 1 คน จำนวนแรงงานมากที่สุด 3 คน โดยมีจำนวนแรงงานที่เลี้ยงโคนมในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน

1.2.5 จำนวนแรงงานรับจ้างเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการจ้างแรงงานเลี้ยงโคนม จำนวน 1 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.6 มีจำนวนแรงงานรับจ้างน้อยสุด 1 คน จำนวนแรงงานรับจ้างมากที่สุด 2 คน โดยมีจำนวนแรงงานรับจ้างเฉลี่ย 1.21 คน

1.2.6 แหล่งเงินทุน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการใช้แหล่งเงินทุนโดยการกู้เงินทั้งหมดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาได้แก่ ใช้เงินทุนของตนเอง/เงินกู้ คิดเป็นร้อยละ 30.3 และมีเพียงร้อยละ 3.0 เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองทั้งหมดในการเลี้ยงโคนม

1.2.7 แหล่งสินเชื่อ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมใช้แหล่งสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)/สถาบันการเงินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.9 และมีเพียงร้อยละ 1.6 เกษตรกรใช้แหล่งสินเชื่อจากญาติหรือเพื่อนบ้าน และสหกรณ์โคนม

1.2.8 ภาระหนี้สินในการเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีภาระหนี้สินในการเลี้ยงโคนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.5 โดยมีหนี้สินในการเลี้ยงโคนม 100,001-500,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.8 มีภาระหนี้สินน้อยสุด 10,000 บาท ภาระหนี้สินมากที่สุด 500,000 บาท โดยมีภาระหนี้สินเฉลี่ย 164,555.56 บาท

สำหรับการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ด้านรายได้และรายจ่ายจากการเลี้ยงโคนม ได้แก่ ผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยต่อเดือน รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ รายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้ง รายได้จากการจำหน่ายมูลโค และ รายจ่ายในการเลี้ยงโคนม ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้และรายจ่ายจากการเลี้ยงโคนม

n = 66

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 1,000 กิโลกรัม	3	4.5
1,001 – 5,000 กิโลกรัม	56	84.8
5,001 – 10,000 กิโลกรัม	7	10.6
ผลผลิตน้ำมน้อยสุด (กิโลกรัม)	540	
ผลผลิตน้ำนมมากที่สุด (กิโลกรัม)	9,000	
ผลผลิตน้ำนมเฉลี่ย (กิโลกรัม)	2,748.48	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1,836.592	
รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ		
น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี	1	1.5
100,001 – 500,000 บาทต่อปี	43	65.2
500,001 – 1,000,000 บาทต่อปี	15	22.7
1,000,001 – 1,500,000 บาทต่อปี	6	9.1
มากกว่า 1,500,000 บาทต่อปีขึ้นไป	1	1.5
รายได้น้อยสุด (บาทต่อปี)	70,000	
รายได้มากที่สุด (บาทต่อปี)	1,600,000	
รายได้เฉลี่ย (บาทต่อปี)	516,883.33	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	326,869.407	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 66

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน ^{1/} (ราย)	ร้อยละ
รายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทั้ง		
น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี	8	19.5
10,001 – 50,000 บาทต่อปี	28	68.3
มากกว่า 50,000 บาทต่อปีขึ้นไป	5	12.2
รายได้น้อยสุด (บาทต่อปี)	1,000	
รายได้มากที่สุด (บาทต่อปี)	90,000	
รายได้เฉลี่ย (บาทต่อปี)	29,317.07	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	20,341.078	
รายได้จากการจำหน่ายมูลโค		
น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี	27	77.1
10,001 – 30,000 บาทต่อปี	8	22.9
รายได้น้อยสุด (บาทต่อปี)	500	
รายได้มากที่สุด (บาทต่อปี)	30,000	
รายได้เฉลี่ย (บาทต่อปี)	8,585.71	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	7,425.597	
รายจ่ายในการเลี้ยงโคนม		
น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี	3	4.5
100,001 – 500,000 บาทต่อปี	55	83.3
500,001 – 1,000,000 บาทต่อปี	7	10.6
มากกว่า 1,000,000 บาทต่อปีขึ้นไป	1	1.5
รายจ่ายน้อยสุด (บาทต่อปี)	54,440	
รายจ่ายมากที่สุด (บาทต่อปี)	1,062,365	
รายจ่ายเฉลี่ย (บาทต่อปี)	301,242.05	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	199,487.575	

หมายเหตุ: 1 มีผู้ไม่ระบุคำตอบ

จากตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ด้านรายได้ และรายจ่ายในการเลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1.2.9 ผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยต่อเดือน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยต่อเดือน 1,001 - 5,000 กิโลกรัม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมาได้แก่ มีผลผลิตน้ำนมเฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 กิโลกรัม และ น้อยกว่า 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 10.6 และ 4.5 ตามลำดับ มีผลผลิตน้ำมน้อยสุด 540 กิโลกรัมต่อเดือน ผลผลิตน้ำนมมากที่สุด 9,000 กิโลกรัมต่อเดือน โดยมีผลผลิตน้ำนมเฉลี่ย 2,748.48 กิโลกรัมต่อเดือน

1.2.10 รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ (บาทต่อปี) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ 100,001 - 500,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.2 รองลงมาได้แก่ มีรายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบ 500,001 - 1,000,000 บาทต่อปี มีรายได้ 1,000,001 - 1,500,000 บาทต่อปี มีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี และมีรายได้มากกว่า 1,500,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 22.7, 9.1, 1.5 และ 1.5 ตามลำดับ มีรายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบน้อยสุด 70,000 บาทต่อปี รายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบมากที่สุด 1,600,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการจำหน่ายน้ำนมดิบเฉลี่ย 516,883.33 บาทต่อปี

1.2.11 รายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้ง (บาทต่อปี) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้ง 10,001 - 50,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาได้แก่ มีรายได้จากการจำหน่ายน้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี และมีรายได้มากกว่า 50,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 19.5 และ 12.2 ตามลำดับ มีรายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้งน้อยสุด 1,000 บาทต่อปี รายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้งมากที่สุด 90,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการจำหน่ายลูกโคและโคคัดทิ้งเฉลี่ย 29,317.07 บาทต่อปี

1.2.12 รายได้จากการจำหน่ายมูลโค (บาทต่อปี) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายได้จากการจำหน่ายมูลโคน้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.1 มีรายได้จากการจำหน่ายมูลโคน้อยสุด 500 บาทต่อปี รายได้จากการจำหน่ายมูลโคมากที่สุด 30,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการจำหน่ายมูลโคเฉลี่ย 8,585.71 บาทต่อปี

1.2.13 รายจ่ายในการเลี้ยงโคนม (บาทต่อปี) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนม 100,001 - 500,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 รองลงมาได้แก่ มีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนม 500,001 - 1,000,000 บาทต่อปี มีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนมน้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนมมากกว่า 1,000,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 10.6, 4.5 และ 1.5 ตามลำดับ มีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนมน้อยสุด 54,440 บาทต่อปี รายจ่ายในการเลี้ยงโคนมมากที่สุด 1,062,365 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายในการเลี้ยงโคนมเฉลี่ย 301,242.05 บาทต่อปี

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัย

2.1 ด้านพื้นที่ฟาร์มและโรงเรือน

การศึกษาในด้านพื้นที่ฟาร์มและโรงเรือนของเกษตรกร ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ฟาร์มโคนม ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม และโรงเรือนเลี้ยงโคนม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.1.1 ลักษณะพื้นที่ของฟาร์มโคนม ผลการศึกษาลักษณะพื้นที่ฟาร์มโคนม แสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ลักษณะพื้นที่ฟาร์มโคนม

n = 66

ลักษณะพื้นที่ของฟาร์มโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ที่ราบลุ่ม ^{1/}	0	0.0
ที่ดอน ^{2/}	52	78.8
ที่ราบลุ่มสลับกับที่ดอน	14	21.2

หมายเหตุ: 1 เป็นพื้นที่ราบที่มีน้ำท่วมถึง

2 เป็นพื้นที่บนเนิน หรือพื้นที่ที่น้ำไม่ท่วมถึง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ลักษณะพื้นที่ฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ดอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมาได้แก่ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ดอน คิดเป็นร้อยละ 21.2 ทั้งนี้ไม่พบลักษณะพื้นที่ของฟาร์มโคนมที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม

2.1.2 ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม ผลการศึกษาขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม แสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม

ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
0.10 – 0.50 ไร่	13	19.7
0.51 – 1.00 ไร่	23	34.8
มากกว่า 1.00 ไร่ขึ้นไป	30	45.5
ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมน้อยสุด (ไร่)	0.25	
ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมมากที่สุด (ไร่)	5.75	
ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมเฉลี่ย (ไร่)	1.60	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.193	

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมมากกว่า 1.00 ไร่ขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาได้แก่ มีขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม 0.51 - 1.00 ไร่ และขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนม 0.10 - 0.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.8 และ 19.7 ตามลำดับ มีขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมน้อยสุด 0.25 ไร่ ขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมมากที่สุด 5.75 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่ฟาร์มโคนมเฉลี่ย 1.60 ไร่

2.1.3 โรงเรือนเลี้ยงโคนม ผลการศึกษาโรงเรือนเลี้ยงโคนม แสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 โรงเรือนเลี้ยงโคนม

โรงเรือนเลี้ยงโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนโรงเรือนเลี้ยงโคนม		
- 1 หลัง	42	63.6
- 2 หลัง	18	27.3
- 3 หลัง	6	9.1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n = 66

โรงเรียนเลี้ยงโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประเภทของโรงเรียนเลี้ยงโคนม^{1/}		
- ลูกโค	10	15.2
- โครุ่น	6	9.1
- โคสาว	1	1.5
- แม่โครีดนม	66	100.0
- แม่โคแห้งนม	13	19.7
ลักษณะของโรงเรียนเลี้ยงโคนม		
- สร้างตามมาตรฐานฟาร์มโคนม	3	4.5
- สร้างแบบเพิงง่าย ๆ	63	95.5
รูปแบบของโรงเรียนเลี้ยงโคนม		
- แบบยืนโรง	52	78.8
- แบบปล่อยลาน	11	16.7
- อื่น ๆ เช่น ปล่อยเลี้ยงในทุ่งหญ้า เป็นต้น	3	4.5
พื้นที่ของโรงเรียนเลี้ยงโคนม		
- พื้นดิน	0	0.0
- พื้นคอนกรีต	66	100.0

หมายเหตุ: 1 เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.6 โรงเรียนเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1) จำนวนโรงเรียนเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีจำนวนโรงเรียนเลี้ยงโคนม จำนวน 1 หลัง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมาได้แก่ มีจำนวนโรงเรียนเลี้ยงโคนม 2 หลัง และจำนวนโรงเรียนเลี้ยงโคนม 3 หลัง คิดเป็นร้อยละ 27.3 และ 9.1 ตามลำดับ

2) ประเภทของโรงเรียนเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดมีโรงเรียนในการเลี้ยงแม่โครีดนม รองลงมาได้แก่ มีโรงเรียนในการเลี้ยงแม่โคแห้งนม โรงเรียนใน

3) ลักษณะของโรงเรียนเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการสร้างโรงเรียนเลี้ยงโคนม โดยสร้างแบบเพิงง่าย ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.5 และพบว่าการสร้างโรงเรียนเลี้ยงโคนม โดยสร้างตามมาตรฐานฟาร์มโคนม คิดเป็นร้อยละ 4.5

4) รูปแบบของโรงเรียนเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีรูปแบบของโรงเรียนเลี้ยงโคนม เป็นแบบยื่นโรงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมาได้แก่ การเลี้ยงแบบปล่อยลาน และการเลี้ยงแบบปล่อยในทุ่งหญ้า คิดเป็นร้อยละ 16.7 และ 4.5 ตามลำดับ

5) พื้นของโรงเรียนเลี้ยงโคนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีลักษณะพื้นของโรงเรียนเลี้ยงโคนมเป็นพื้นคอนกรีต ทั้งนี้ไม่พบลักษณะพื้นโรงเรียนเป็นพื้นดิน

2.2 ด้านพันธุ์โคนม

การศึกษาในด้านพันธุ์โคนมของเกษตรกร ได้ศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์โคนม ประเภทของโคนม และแหล่งที่มาของโคนม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.2.1 พันธุ์โคนม ผลการศึกษาพันธุ์โคนมที่เกษตรกรเลี้ยง แสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 พันธุ์โคนม

n = 66

พันธุ์โคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
พันธุ์แท้อีสานไคน์ - ฟรีเซียน	11	16.7
พันธุ์ลูกผสมอีสานไคน์ - ฟรีเซียนกับพันธุ์พื้นเมือง	55	83.3

จากตารางที่ 4.7 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการเลี้ยงโคนมสายพันธุ์ลูกผสมอีสานไคน์ - ฟรีเซียนกับพันธุ์พื้นเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.3 และมีการเลี้ยงโคนมสายพันธุ์แท้อีสานไคน์ - ฟรีเซียน คิดเป็นร้อยละ 16.7

2.2.2 ประเภทของโคนม ผลการศึกษาประเภทของโคนม แสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ประเภทของโคนม

n = 66

ประเภทของโคนม	จำนวน ^{2/} (ราย)	ร้อยละ
โคนม^{1/}		
น้อยกว่า 20 ตัว	43	86.0
21 – 40 ตัว	6	12.0
มากกว่า 40 ตัวขึ้นไป	1	2.0
จำนวนโคนมน้อยสุด (ตัว)	6	
จำนวนโคนมมากที่สุด (ตัว)	50	
จำนวนโคนมเฉลี่ย (ตัว)	14.92	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.325	
แม่โครีดนม		
1 – 5 ตัว	12	18.2
6 – 10 ตัว	29	43.9
11 – 15 ตัว	15	22.7
มากกว่า 15 ตัวขึ้นไป	7	10.6
จำนวนแม่โครีดนม最少 (ตัว)	3	
จำนวนแม่โครีดนมมากที่สุด (ตัว)	30	
จำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ย (ตัว)	10.39	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	6.169	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 66

ประเภทของโคนม	จำนวน ^{2/} (ราย)	ร้อยละ
แม่โคแห้งนม		
1 – 5 ตัว	44	69.8
6 – 10 ตัว	18	28.6
11 – 15 ตัว	1	1.6
จำนวนแม่โคแห้งนมน้อยสุด (ตัว)	1	
จำนวนแม่โคแห้งนมมากที่สุด (ตัว)	13	
จำนวนแม่โคแห้งนมเฉลี่ย (ตัว)	4.32	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.475	

หมายเหตุ: 1 โคนม หมายถึง รวมจำนวนลูกโค จำนวนโครุ่น และจำนวนโคสาว

2 มีผู้ไม่ระบุคำตอบ

จากตารางที่ 4.8 ประเภทของโคนมที่เลี้ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1) โคนม จากการศึกษาพบว่า จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีจำนวนผู้เลี้ยงโคนมน้อยกว่า 20 ตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.0 รองลงมา มีจำนวนผู้เลี้ยงโคนม 21 - 40 ตัว และ มากกว่า 40 ตัว ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 12.0 และ 2.0 ตามลำดับ มีจำนวนโคนมน้อยสุด 6 ตัว จำนวนโคนมมากที่สุด 50 ตัว โดยมีจำนวนโคนมเฉลี่ย 14.92 ตัว

2) แม่โครีดนม จากการศึกษาพบว่า จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีจำนวนผู้เลี้ยงแม่โครีดนม 6 - 10 ตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.9 รองลงมา มีจำนวนผู้เลี้ยงแม่โครีดนม 11 - 15 ตัว, 1 - 5 ตัว และมากกว่า 15 ตัวขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.7, 18.2 และ 10.6 ตามลำดับ มีจำนวนแม่โครีดมน้อยสุด 3 ตัว จำนวนแม่โครีดนมมากที่สุด 30 ตัว โดยมีจำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ย 10.39 ตัว

3) แม่โคแห้งนม จากการศึกษาพบว่า จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีจำนวนผู้เลี้ยงแม่โคแห้งนม 1 - 5 ตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.8 รองลงมา มีจำนวนผู้เลี้ยงแม่โคแห้งนม 6 - 10 ตัว และ 11 - 15 ตัว คิดเป็นร้อยละ 28.6 และ 1.6 ตามลำดับ มีจำนวนแม่โคแห้งนมน้อยสุด 1 ตัว จำนวนแม่โคแห้งนมมากที่สุด 13 ตัว โดยมีจำนวนแม่โคแห้งนมเฉลี่ย 4.32 ตัว

2.2.3 แหล่งที่มาของโคนม ผลการศึกษาแหล่งที่มาของโคนม แสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แหล่งที่มาของโคนม

n = 66

แหล่งที่มาของโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพาะพันธุ์เอง	0	0.0
หน่วยงานราชการนำมาส่งเสริม	1	1.5
ซื้อจากฟาร์มเพื่อนบ้าน	9	13.6
ซื้อจากฟาร์มเอกชน	56	84.8

จากตารางที่ 4.9 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการซื้อโคนมมาจากฟาร์มเอกชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมาได้แก่ ซื้อโคนมจากฟาร์มเพื่อนบ้าน และหน่วยงานราชการนำมาส่งเสริม คิดเป็นร้อยละ 13.6 และ 1.5 ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่พบว่ามีเกษตรกรเลี้ยงโคนมเองภายในฟาร์ม

2.3 ด้านอาหารและการให้อาหารโคนม

การศึกษาในด้านอาหารและการให้อาหารโคนม ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเภทของอาหารที่เลี้ยงโคนม อาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม และแหล่งที่มาของอาหารข้น ผลการศึกษาคือเป็นดังนี้

2.3.1 ประเภทของอาหารที่เลี้ยงโคนม ผลการศึกษาประเภทของอาหารที่เลี้ยงโคนม แสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ประเภทของอาหารที่เลี้ยงโคนม

n = 66

ประเภทของอาหารที่เลี้ยงโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว	0	0.0
ให้อาหารข้นเพียงอย่างเดียว	0	0.0
ให้อาหารหยาบและอาหารข้น	66	100.0

จากตารางที่ 4.10 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีการให้อาหารหยาบและอาหารข้นในการเลี้ยงโคนม ทั้งนี้ไม่พบว่ามีการให้อาหารหยาบหรืออาหารข้นเพียงอย่างเดียวในการเลี้ยงโคนม

2.3.2 อาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม ผลการศึกษาอาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม แสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 อาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม

n = 66

อาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประเภทของอาหารหยาบ^{1/}		
- หญ้าสด หรือถั่วสด	59	89.4
- หญ้าหมัก	3	4.5
- ฟางข้าว	36	54.5
- ต้นข้าวโพด	18	27.3
- อื่น ๆ	59	89.4
แหล่งที่มาของอาหารหยาบ^{1/}		
- จากการเพาะปลูกภายในฟาร์ม	58	89.2
- จากการจัดซื้อ	11	16.9
- จากพื้นที่สาธารณะ	2	3.1
รูปแบบการให้อาหารหยาบ		
- ให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว	0	0.0
- ให้วัสดุเศษเหลือทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว	0	0.0
- ให้อาหารหยาบ หญ้าแห้ง ฟางข้าว และวัสดุเศษเหลือทางการเกษตร	66	100.0

หมายเหตุ: 1 เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.11 อาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1) **ประเภทของอาหารหยาบ** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการให้หญ้าสด และอาหารหยาบอื่น ๆ เช่น กากถั่วเหลือง กากถั่วเขียว กากมันสำปะหลัง และต้นผักบุ้ง เป็นต้น ในการเลี้ยงโคนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.4 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ มีการให้ฟางข้าว ต้นข้าวโพด และหญ้าหมัก ในการเลี้ยงโคนม คิดเป็นร้อยละ 54.5, 27.3 และ 4.5 ตามลำดับ

2) **แหล่งที่มาของอาหารหยาบ** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม โดยแหล่งที่มาของอาหารหยาบได้มาจากการเพาะปลูกเองภายในฟาร์มมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.2 รองลงมาได้แก่ ได้มาจากการจัดซื้อ และได้มาจากพื้นที่สาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 16.9 และ 3.1 ตามลำดับ

3) **รูปแบบการให้อาหารหยาบ** จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีรูปแบบการให้อาหารหยาบในโคนม โดยมีการให้หญ้าสดสลับกับการให้หญ้าแห้ง ฟางข้าว และวัสดุเศษเหลือทางการเกษตรในการเลี้ยงโคนม ทั้งนี้ไม่พบว่ามีกรให้หญ้าสดหรือวัสดุเศษเหลือทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวในการเลี้ยงโคนม

2.3.3 แหล่งที่มาของอาหารชั้น ผลการศึกษาแหล่งที่มาของอาหารชั้นแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แหล่งที่มาของอาหารชั้น

n = 66

แหล่งที่มาของอาหารชั้น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ซื้ออาหารชั้นจาก อ.ส.ค.	58	87.9
ซื้ออาหารชั้นจากสหกรณ์	2	3.0
ซื้ออาหารชั้นจากบริษัท ตัวแทนจำหน่าย หรือร้านค้า	6	9.1

จากตารางที่ 4.12 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการซื้ออาหารชั้นจากองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) ในการเลี้ยงโคนม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.9 รองลงมาได้แก่ มีการซื้ออาหารชั้นจากบริษัท ตัวแทนจำหน่าย และซื้ออาหารชั้นจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 9.1 และ 3.0 ตามลำดับ

2.4 ด้านสุขภาพสัตว์

การศึกษาในด้านสุขภาพสัตว์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันโรคในโคนม การรักษาโรคในโคนม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.4.1 วิธีการป้องกันโรคในโคนม ผลการศึกษาวิธีการป้องกันโรคในโคนม แสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 วิธีการป้องกันโรคในโคนม

n = 66

วิธีการป้องกันโรคในโคนม ^{1/}	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อหน้าโรงเรือน/คอก	2	3.0
ฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อภายในโรงเรือน/คอก	64	97.0
มีโปรแกรมตรวจโรคแท้งติดต่อ	66	100.0
มีโปรแกรมตรวจโรควันโรค	65	98.5
ทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย	66	100.0
ทำวัคซีนโรคคอบวม	62	93.9
กำจัดพยาธิภายในและภายนอก	66	100.0

หมายเหตุ: 1 เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.13 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีวิธีการป้องกันโรคในโคนม โดยมีโปรแกรมการตรวจโรคแท้งติดต่อ มีการทำวัคซีนโรคปากและเท้าเปื่อย และมีการกำจัดพยาธิภายในและพยาธิภายนอกในโคนม รองลงมาได้แก่ มีโปรแกรมการตรวจโรควันโรคในโค มีการฉีดพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อภายในบริเวณโรงเรือนหรือคอก มีการทำวัคซีนโรคคอบวมในโค และมีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณหน้าโรงเรือนหรือคอก คิดเป็นร้อยละ 98.5, 97.0, 93.9 และ 3.0 ตามลำดับ

2.4.2 การรักษาโรคในโคนม ผลการศึกษาการรักษาโรคในโคนม แสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 การรักษาโรคในโคนม

n = 66

การรักษาโรคในโคนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รักษาโรคตามคำแนะนำของสัตวแพทย์	66	100.0
รักษาโรคตามคำแนะนำของเพื่อนบ้าน และจากประสบการณ์	0	0.0

จากตารางที่ 4.14 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีการรักษาโรคในโคนมโดยทำตามคำแนะนำของสัตวแพทย์

2.5 ด้านการจัดการของเสีย

การศึกษาในด้านการจัดการของเสีย ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการของเสียภายในฟาร์ม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.5.1 การจัดการของเสียภายในฟาร์ม ผลการศึกษาการจัดการของเสียภายในฟาร์ม แสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 การจัดการของเสียภายในฟาร์ม

n = 66

การจัดการของเสียภายในฟาร์ม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจัดการมูลสัตว์		
- ไม่มีการจัดการมูลสัตว์	9	13.6
- มีการจัดการมูลสัตว์	57	86.4
การจัดการขยะมูลฝอย		
- ไม่มีการจัดการขยะมูลฝอย	16	24.3
- มีการจัดการขยะมูลฝอย	50	75.7
การจัดการซากสัตว์		
- ทำลายซากสัตว์ตามคำแนะนำของสัตวแพทย์	16	24.3
- นำซากสัตว์ไปจำหน่ายก่อนการตรวจรับรอง	50	75.7

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n = 66

การจัดการของเสียภายในฟาร์ม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การบำบัดของเสีย		
- ไม่มีการบำบัดของเสีย โดยปล่อยลงแหล่งน้ำสาธารณะ	4	6.0
- ไม่มีการบำบัดของเสีย โดยปล่อยของเสียลงแปลงหญ้า	61	92.5
- มีบ่อบำบัดของเสีย	1	1.5

จากตารางที่ 4.15 การจัดการของเสียภายในฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1) การจัดการมูลสัตว์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการจัดการมูลสัตว์ภายในฟาร์ม โดยมีวิธีการจัดการ เช่น การตากมูลสัตว์ มีการหมักมูลสัตว์เพื่อทำเป็นแก๊สชีวภาพ และการไถกลบในลาน เป็นต้น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.4

2) การจัดการขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการจัดการขยะมูลฝอยภายในฟาร์มมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.7 โดยการเก็บในถังที่มีฝาปิดมิดชิด การเผาหรือการฝังขยะมูลฝอย และเกษตรกรร้อยละ 24.3 ไม่มีการจัดการขยะมูลฝอย

3) การจัดการซากสัตว์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการจัดการซากสัตว์โดยนำซากสัตว์ไปจำหน่ายก่อนได้รับการตรวจรับรองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.7 และเกษตรกรร้อยละ 24.3 มีการจัดการซากสัตว์ตามคำแนะนำของสัตวแพทย์โดยวิธีการเผาหรือการฝังกลบ

4) การบำบัดของเสีย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการปล่อยของเสียลงในแปลงหญ้า โดยไม่มีการบำบัดของเสียมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.5 และมีการปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 6.0 และมีเพียงร้อยละ 1.5 ที่มีบ่อบำบัดของเสีย

2.6 ด้านการจัดการรีดนม

การศึกษาในด้านการจัดการรีดนม ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการรีดนม และคุณภาพน้ำนม ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.6.1 การจัดการรีดนม ผลการศึกษาการจัดการรีดนม แสดงในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การจัดการรีดนม

n = 66

การจัดการรีดนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การตรวจสอบคุณภาพน้ำนม		
- ตรวจสอบทุกครั้ง	62	93.9
- ตรวจสอบเป็นครั้งคราว	4	6.1
วิธีการรีดนม		
- รีดนมด้วยมือ	0	0.0
- รีดนมด้วยเครื่องรีด	65	98.5
- รีดนมด้วยมือและเครื่องรีด	1	1.5
ช่วงเวลาในการรีดนม		
- เช้าและเย็น	66	100.0
ช่วงเวลาในการส่งนม		
- หลังจากรีดนมเสร็จภายในระยะเวลาครึ่งชั่วโมง	66	100.0

จากตารางที่ 4.16 การจัดการรีดนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

1) การตรวจสอบคุณภาพน้ำนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำนมทุกครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.9 มีเพียงร้อยละ 6.1 มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำนมเป็นครั้งคราว

2) วิธีการรีดนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีวิธีการรีดนมโดยใช้เครื่องรีดนมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.5 มีเพียงร้อยละ 1.5 มีวิธีในการรีดนม โดยใช้มือในการรีดนมสลับกับการใช้เครื่องรีดนม

3) ช่วงเวลาในการรีดนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีการรีดนมในช่วงเวลาเช้าและเย็น

4) ช่วงเวลาในการส่งนม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด มีการส่งนมหลังจากการรีดนมเสร็จภายในระยะเวลาครึ่งชั่วโมง

2.6.2 เกรดน้ำนม ผลการศึกษาเกรดน้ำนม แสดงในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 เกรดน้ำนม

n = 66

เกรดน้ำนม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกรด 1	40	60.6
เกรด 2	17	25.8
เกรด 3	9	13.6

จากตารางที่ 4.17 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้มีการตรวจคุณภาพน้ำนม โดยมีเกรดน้ำนมในระดับ 1 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมาได้แก่ มีเกรดน้ำนมในระดับ 2 และ เกรดน้ำนมในระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 25.8 และ 13.6 ตามลำดับ

2.6.3 คุณภาพน้ำนม ผลการศึกษาคุณภาพน้ำนม แสดงในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 คุณภาพน้ำนม

n = 66

คุณภาพน้ำนม	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.
1. ปริมาณไขมันนม (ร้อยละ)	2.60	5.04	3.84	0.473
2. ปริมาณโปรตีนนม (ร้อยละ)	2.76	3.90	3.23	0.205
3. ปริมาณธาตุน้ำนมไม่รวมไขมันนม (ร้อยละ)	8.21	9.62	8.62	0.234
4. ปริมาณธาตุน้ำนมทั้งหมด (ร้อยละ)	11.74	13.67	12.71	0.725
5. จุดเยือกแข็ง (-0.520 ถึง -0.525 องศาเซลเซียส)	-0.534	-0.502	-0.520	-0.050
6. การเปลี่ยนสีของริชาซูริน (ไม่น้อย 4.5 จุด)	4.35	4.79	4.61	0.535
7. ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด (โคโลนีต่อมิลลิเมตร)	350,000	680,000	421,121.10	69,315.67
8. ปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์ม (โคโลนีต่อมิลลิเมตร)	1,500	7,900	6,087.82	2,501.53

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 66

คุณภาพน้ำมัน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.
9. ปริมาณจุลินทรีย์ที่ทนร้อน (โคโลนีต่อมิลลิลิตร)	600	900	795.45	120.80
10. ปริมาณเซลล์โซมาติก (เซลล์ต่อมิลลิลิตร)	27,000	2,449,000	603,075.80	521,700.00
11. การตรวจพบยาปฏิชีวนะ	ไม่พบยาปฏิชีวนะ			

จากตารางที่ 4.18 คุณภาพน้ำมันของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นดังนี้

- 1) ปริมาณไขมันนม (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.2) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณไขมันนมร้อยละ 3.84 โดยมีปริมาณไขมันนมต่ำสุดร้อยละ 2.60 และปริมาณไขมันนมสูงสุดร้อยละ 5.04
- 2) ปริมาณโปรตีนนม (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.8) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณโปรตีนนมร้อยละ 3.23 โดยมีปริมาณโปรตีนนมต่ำสุดร้อยละ 2.76 และปริมาณโปรตีนนมสูงสุดร้อยละ 3.90
- 3) ปริมาณธาตุน้ำนมไม่รวมไขมันนม (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 8.25) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณธาตุน้ำนมไม่รวมไขมันร้อยละ 8.62 โดยมีปริมาณธาตุน้ำนมไม่รวมไขมันต่ำสุดร้อยละ 8.21 และปริมาณธาตุน้ำนมไม่รวมไขมันสูงสุดร้อยละ 9.62
- 4) ปริมาณธาตุน้ำนมทั้งหมด (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 12) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณธาตุน้ำนมทั้งหมดร้อยละ 12.71 โดยมีปริมาณธาตุน้ำนมทั้งหมดต่ำสุดร้อยละ 11.74 และปริมาณธาตุน้ำนมทั้งหมดสูงสุดร้อยละ 13.67
- 5) จุดเยือกแข็ง (มีค่าระหว่าง -0.520 ถึง -0.525 องศาเซลเซียส) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยของจุดเยือกแข็งเท่ากับ -0.520 องศาเซลเซียส โดยจุดเยือกแข็งมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.534 องศาเซลเซียส และจุดเยือกแข็งมีค่าสูงสุดเท่ากับ -0.502 องศาเซลเซียส
- 6) การเปลี่ยนสีของรีชาซูริน (ไม่น้อยกว่า 4.5 จุด อ่านผลที่ 1 ชั่วโมง) จากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนสีของรีชาซูรินเท่ากับ 4.61 จุด โดยค่าการเปลี่ยนสีของรีชาซูรินต่ำสุดเท่ากับ 4.35 จุด และค่าการเปลี่ยนสีของรีชาซูรินสูงสุดเท่ากับ 4.79 จุด
- 7) ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด (ไม่มากกว่า 400,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดเท่ากับ 421,121.10 โคโลนีต่อมิลลิลิตร โดยมีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดต่ำสุดเท่ากับ 350,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร และมีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดสูงสุดเท่ากับ 680,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร

8) ปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์ม (ไม่มากกว่า 10,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์มเท่ากับ 6,087.82 โคโลนีต่อมิลลิลิตร โดยมีปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์มต่ำสุดเท่ากับ 1,500 โคโลนีต่อมิลลิลิตร และมีปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์มสูงสุดเท่ากับ 7,900 โคโลนีต่อมิลลิลิตร

9) ปริมาณจุลินทรีย์ทนความร้อน (ไม่ควรเกิน 1,000 เซลล์ต่อมิลลิลิตร) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณจุลินทรีย์ทนความร้อนเท่ากับ 795.45 เซลล์ต่อมิลลิลิตร โดยมีปริมาณจุลินทรีย์ทนความร้อนต่ำสุดเท่ากับ 600 เซลล์ต่อมิลลิลิตร และมีปริมาณจุลินทรีย์ทนความร้อนสูงสุดเท่ากับ 900 เซลล์ต่อมิลลิลิตร

10) จำนวนเซลล์โซมาติก (ไม่ควรเกิน 500,000 เซลล์ต่อมิลลิลิตร) จากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยปริมาณเซลล์โซมาติกเท่ากับ 603,075.80 เซลล์ต่อมิลลิลิตร โดยมีปริมาณเซลล์โซมาติกต่ำสุดเท่ากับ 27,000 เซลล์ต่อมิลลิลิตร และมีปริมาณเซลล์โซมาติกสูงสุดเท่ากับ 2,449,000 เซลล์ต่อมิลลิลิตร

11) ยابัญชีชนะให้ผลลบเมื่อทดสอบ *Delvo test* หรือ *AM test* จากการศึกษาพบว่า ผลการตรวจไม่พบยابัญชีชนะปนเปื้อนในน้ำนมดิบ

ตอนที่ 3 การจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

การวิเคราะห์ในด้านการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) องค์ประกอบของฟาร์ม 2) การจัดการฟาร์ม 3) การป้องกันและควบคุมโรค 4) การจัดการสิ่งแวดล้อม และ 5) การผลิตนํ้านมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งนํ้านมดิบ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

โดยประเมินจากองค์ประกอบ 5 ประเด็นหลัก 13 ประเด็นย่อย ได้แก่

- (1) องค์ประกอบฟาร์ม แบ่งเป็น
 - 1.1) ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม
 - 1.2) ลักษณะของฟาร์ม
 - 1.3) ลักษณะของโรงเรือน
- (2) การจัดการฟาร์ม แบ่งเป็น
 - 2.1) การจัดการโรงเรือน
 - 2.2) การจัดการด้านบุคลากร
 - 2.3) คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม
 - 2.4) ระบบการบันทึกข้อมูล
 - 2.5) การจัดการด้านอาหารสัตว์
- (3) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ แบ่งเป็น
 - 3.1) การป้องกันและควบคุมโรค
 - 3.2) การบำบัดโรคโคนม
- (4) การจัดการสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น
 - 4.1) การบำบัดหรือกำจัดของเสีย
- (5) การผลิตนํ้านมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งนํ้านมดิบ แบ่งเป็น
 - 5.1) การผลิตนํ้านมดิบ
 - 5.2) คุณภาพนํ้านมดิบ จากการประเมิน

พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ดังรายละเอียดตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

n = 66

การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542	การนำไปปฏิบัติ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. องค์ประกอบของฟาร์ม		
1.1 ท่าเลที่ตั้งของฟาร์ม		
1.1.1 บ้านพักอาศัย แยกเป็นสัดส่วน	48	72.7
1.1.2 อยู่ห่างจากศูนย์รวมรวมน้ำนมดิบ ไม่เกิน 20 กิโลเมตร	65	98.5
1.1.3 อยู่ห่างจากชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร	55	83.3
1.1.4 ฟาร์มต้องไม่ก่อเกิดมลภาวะรบกวนต่อเพื่อนบ้านหรือได้รับการยินยอมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (กรณีจัดตั้งฟาร์มใหม่)	64	97.0
1.2 ลักษณะของฟาร์ม		
1.2.1 มีร่มเงาเพียงพอ สำหรับโคทุกตัว	63	95.5
1.2.2 มีพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนโค ดังนี้ (เลือกข้อใดข้อหนึ่ง) - ระบบยืนโรง มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว - ระบบเลี้ยงปล่อย มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 ตารางเมตรต่อตัว	58	87.9
1.2.3 เป็นเจ้าของพื้นที่ หรือมีสิทธิการใช้พื้นที่อย่างถูกต้อง	64	97.0
1.2.4 มีบริเวณโรงเลี้ยง โรงพักลูกโค โครุ่น โคนสาว ที่เก็บอาหารและเวชภัณฑ์ แยกเป็นสัดส่วน และไม่ให้มีสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคอยู่ในฟาร์ม	13	19.7
1.2.5 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องมาจากบริเวณที่ไม่มีการปนเปื้อนสิ่งสกปรกต่าง ๆ เช่น น้ำเสียจากโรงเรือน ที่พักอาศัย สำนักงาน ในกรณีที่ใช้น้ำบาดาล ต้องมีฝาปิดมิดชิดและมีพอยเพียงตลอดปี	64	97.0
1.3 ลักษณะของโรงเรือน		
1.3.1 พื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีตไม่ขัดมัน มีการระบายน้ำที่ดี	52	78.8
1.3.2 รางอาหาร และภาชนะบรรจุน้ำกิน ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย มีปริมาณเพียงพอ	64	97.0
1.3.3 หลังคาโรงเรือนสูงโปร่ง อากาศถ่ายเทได้ดี	47	71.2
1.3.4 วัสดุที่ใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสัตว์	63	95.5

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

n = 66

การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542	การนำไปปฏิบัติ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
2. การจัดการฟาร์ม		
2.1 การจัดการโรงเรือน		
2.1.1 พื้นคอกสะอาดแห้ง มีการเก็บมูลสัตว์ไม่ให้สะสม	62	93.9
2.1.2 รางอาหารสะอาด	64	97.0
2.1.3 ภาชนะบรรจุน้ำสะอาด	66	100.0
2.1.4 ตัดหญ้า และทำความสะอาดรอบโรงเรือน	64	97.0
2.2 การจัดการด้านบุคลากร		
2.2.1 มีสัตวแพทย์ควบคุมดูแลฟาร์ม	8	12.1
2.2.2 บุคลากรที่ทำงานในฟาร์ม ต้องได้รับการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำทุกปี เพื่อป้องกันโรคที่ติดต่อระหว่างสัตว์และคน	8	12.1
2.2.3 มีสัตวแพทย์ สัตวบาล หรือผู้เลี้ยง เพียงพอกับจำนวนโค	63	95.5
2.3 คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม		
- ผู้ประกอบการต้องมีคู่มือการจัดการฟาร์ม	47	71.2
2.4 ระบบการบันทึกข้อมูล		
2.4.1 มีระบบบันทึกข้อมูลโดยใช้แบบ ผท.1 ของกรมปศุสัตว์หรือบันทึกใกล้เคียงกับ ผท.1	66	100.0
2.4.2 มีระบบบันทึกปริมาณน้ำนมเป็นรายตัว	7	10.6
2.4.3 มีระบบบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายของฟาร์ม	3	4.5
2.5 การจัดการด้านอาหารสัตว์		
2.5.1 มีอาหารหยาบและอาหารข้นเพียงพอ	66	100.0
2.5.2 อาหารข้นซื้อจากผู้ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ กรณีผสมอาหารเองต้องผ่านการตรวจสอบพร้อมมีบันทึกการให้อาหารสัตว์	66	100.0
2.5.3 ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ ต้องใหม่ สะอาด กันความชื้นได้ การขนส่งอาหารสัตว์ ต้องรักษาสภาพของอาหารสัตว์ตลอดการขนส่ง	66	100.0
2.5.4 มีห้องเก็บอาหารสะอาด และมีไม้รองเพื่อกันความชื้น	63	95.5
2.5.5 มีการตรวจสอบอาหารสัตว์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	65	98.5

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

n = 66

การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542	การนำไปปฏิบัติ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์		
3.1 การป้องกันและควบคุมโรค		
3.1.1 มีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อ	2	3.0
3.1.2 มีโปรแกรมการฉีดวัคซีนป้องกัน โรคปากและเท้าเปื่อย และ โรคเฮโมราจิกเซพติกซีเมีย	66	100.0
3.1.3 มีโปรแกรมการตรวจโรควันโรค และโรคบลูเซลโลซิส	66	100.0
3.1.4 มีโปรแกรมการถ่ายพยาธิภายใน และกำจัดพยาธิภายนอก	64	97.0
3.1.5 มีการดูแลตัดแต่งกีบโคทุกตัว ที่มีปัญหา	15	22.7
3.1.6 มีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ทำความสะอาดในคอก เดือนละครั้ง	66	100.0
3.2 การบำบัดโรคโคนม		
3.2.1 ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545	66	100.0
3.2.2 ปฏิบัติตาม มอก.7001-2540 ข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับ สัตว์ในฟาร์ม	66	100.0
4. การจัดการสิ่งแวดล้อม		
4.1 ฟาร์มจะต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสมและมีคุณภาพ	1	1.52
4.2 ซากสัตว์ต้องให้สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มรับทราบ	16	24.2
4.3 มูลสัตว์ต้องเก็บไม่ให้หมักหมม	57	86.4
4.4 ขยะมูลฝอย ต้องมีภาชนะรองรับ และมีฝาปิดมิดชิด	50	75.8
5. การผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบ		
5.1 การผลิตน้ำนมดิบ		
5.1.1 รีดนมให้ถูกหลักวิธี และจุ่มเต้านมหลังจากรีดนมทุกครั้ง	66	100.0
5.1.2 รีดน้ำนมจากเต้า 2-3 ครั้ง เพื่อดูลักษณะน้ำนมผิดปกติ และ ทดสอบด้วยน้ำยาตรวจโรคเต้านมอักเสบ	64	97.0
5.1.3 ตรวจสอบระบบเครื่องรีดนมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี	66	100.0
5.1.4 ทำความสะอาดเครื่องรีดนมอย่างสม่ำเสมอ	65	98.5
5.1.5 หลังจากรีดนมโคเสร็จ ต้องรีบส่งน้ำนมให้เร็วที่สุด	66	100.0

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

n = 66

การปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของ ประเทศไทย พ.ศ. 2542	การนำไปปฏิบัติ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
5. การผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบ (ต่อ)		
5.2 คุณภาพน้ำนมดิบ		
5.2.1 ไขมัน (FAT) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.2	58	87.9
5.2.2 โปรตีน (PROTEIN) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.8	65	98.5
5.2.3 ไขมันรวมไม่รวมไขมัน (SOLID NOT FAT) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 8.25	57	86.4
5.2.4 ไขมันรวมทั้งหมด (TOTAL SOLID) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 12	61	92.4
5.2.5 จุดเยือกแข็ง หรือค่าความถ่วงจำเพาะ	28	42.4
- จุดเยือกแข็ง มีค่าระหว่าง -0.520 ถึง -0.525 องศาเซลเซียส		
- ความถ่วงจำเพาะที่ 20 องศาเซลเซียส มีค่ามากกว่า 1.028		
5.2.6 ชั่วโมงการเปลี่ยนสีของเมทิลีนบลูมากกว่า 4 ชั่วโมง หรือริชาซูริน ไม่น้อยกว่า 4.5 จุด อ่านผลที่ 1 ชั่วโมง	53	80.3
5.2.7 ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดไม่มากกว่า 400,000 โคโลนีต่อ มิลลิลิตร	53	80.3
5.2.8 ปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์มไม่มากกว่า 10,000 โคโลนีต่อ มิลลิลิตร	66	100.0
5.2.9 ปริมาณจุลินทรีย์ทนร้อนไม่มากกว่า 1,000 โคโลนีต่อ มิลลิลิตร	66	100.0
5.2.10 ปริมาณเซลล์โซมาติก ไม่ควรเกิน 500,000 เซลล์ต่อ มิลลิลิตร	36	54.5
5.2.11 ขাপฏิจีวนะให้ผลลบเมื่อทดสอบ Delvo test หรือ AM test หรือชุดทดสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์	66	100.0

จากตารางที่ 4.19 จากการศึกษาการปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในแต่ละประเด็นหลัก 5 ประเด็น พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมนำมาตรฐานฟาร์มไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

3.1.1 องค์ประกอบของฟาร์ม ประกอบด้วยประเด็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม 2) ลักษณะของฟาร์ม และ 3) ลักษณะของโรงเรือน เมื่อพิจารณารายละเอียดขององค์ประกอบฟาร์มในแต่ละประเด็น พบว่า

1) **ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมปฏิบัติในเรื่องที่ตั้งของฟาร์มอยู่ห่างจากศูนย์รวมนํ้าบาดิไม่เกิน 20 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 98.5 รองลงมาได้แก่ ฟาร์มต้องไม่ก่อเกิดมลภาวะรบกวนต่อเพื่อนบ้านหรือได้รับการยินยอมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 97.0 ฟาร์มตั้งอยู่ห่างจากชุมชน โรงฆ่าสัตว์ ตลาดนัดค้าสัตว์ ไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 83.3 และมีบ้านพักอาศัยแยกเป็นสัดส่วน คิดเป็นร้อยละ 72.7

2) **ลักษณะของฟาร์ม** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเป็นเจ้าของพื้นที่หรือมีสิทธิการใช้พื้นที่อย่างถูกต้อง และแหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องมาจากบริเวณที่ไม่มีการปนเปื้อนของสิ่งสกปรกต่าง ๆ เช่น น้ำเสียจากโรงเรือน ที่พักอาศัย สำนักงาน เป็นต้น ในกรณีที่ใช้บ่อบาดิ ต้องมีฝาปิดมิดชิดและมีพอมเพียงพอตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 97.0 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ มีร่มเงาเพียงพอ สำหรับโคทุกตัว คิดเป็นร้อยละ 95.5 ลักษณะของฟาร์มมีพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนโคนม คิดเป็นร้อยละ 87.9 และพบว่าไม่มีบริเวณโรงเลี้ยง โรงพักลูกโค โครุ่น โคนสาว ที่เก็บอาหารและเวชภัณฑ์ แยกเป็นสัดส่วนและไม่ให้มีสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรครอยู่ในฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 19.7

3) **ลักษณะของโรงเรือน** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมปฏิบัติในเรื่องของรางอาหารและภาชนะบรรจุนํ้ากิน ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย มีปริมาณเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 97.0 รองลงมาได้แก่ วัสดุที่ใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 95.5 ลักษณะพื้นโรงเรือนทำด้วยคอนกรีตไม่ขัดมัน มีการระบายน้ำที่ดี คิดเป็นร้อยละ 78.8 และหลังคาของโรงเรือนสูงโปร่ง อากาศถ่ายเทได้ดี คิดเป็นร้อยละ 71.2

3.1.2 การจัดการฟาร์ม ประกอบด้วยประเด็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการโรงเรือน 2) การจัดการด้านบุคลากร 3) คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม 4) ระบบการบันทึกข้อมูล และ 5) การจัดการด้านอาหารสัตว์ เมื่อพิจารณารายละเอียดของการจัดการฟาร์มในแต่ละประเด็น พบว่า

1) **การจัดการโรงเรือน** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดมีการปฏิบัติในเรื่องภาชนะบรรจุนํ้าสะอาด รองลงมาได้แก่ มีรางอาหารสะอาด และมีการตัดหญ้าและมีการทำความสะอาดรอบโรงเรือน คิดเป็นร้อยละ 97.0 เท่ากัน และมีพื้นคอกสะอาดแห้ง มีการเก็บมูลสัตว์ไม่ให้สะสม คิดเป็นร้อยละ 93.9

2) **การจัดการด้านบุคลากร** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมปฏิบัติในเรื่องมีสัตวแพทย์สัตวบาลหรือผู้เลี้ยงเพียงพอต่อจำนวนโค คิดเป็นร้อยละ 95.5 รองลงมาได้แก่ มีสัตวแพทย์ควบคุมดูแลฟาร์ม และบุคลากรในฟาร์มได้รับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี คิดเป็นร้อยละ 12.1

3) **คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมหรือผู้ประกอบการมีคู่มือในการจัดการฟาร์มโคนม คิดเป็นร้อยละ 71.2

4) **ระบบการบันทึกข้อมูล** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดมีการปฏิบัติในเรื่องระบบบันทึกข้อมูลโดยใช้แบบ ผท.1 ของกรมปศุสัตว์หรือบันทึกใกล้เคียงกับ ผท.1 รองลงมาได้แก่ มีระบบบันทึกปริมาณน้ำนมเป็นรายตัว คิดเป็นร้อยละ 10.6 และพบว่ามีร้อยละ 4.5 มีระบบบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายของฟาร์ม

5) **การจัดการด้านอาหารสัตว์** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดปฏิบัติในเรื่องมีอาหารหยาบและอาหารข้นเพียงพอ มีการซื้ออาหารข้นจากผู้ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ ต้องใหม่ สะอาด และกันความชื้นได้ การขนส่งอาหารสัตว์ ต้องรักษาสภาพของอาหารสัตว์ตลอดการขนส่ง รองลงมาได้แก่ มีการตรวจสอบอาหารสัตว์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 98.5 และมีห้องเก็บอาหารสะอาด และมีไม้รองเพื่อกันความชื้น คิดเป็นร้อยละ 95.5

3.1.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ ประกอบด้วยประเด็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การป้องกันและควบคุมโรค และ 2) การบำบัดโรคโคนม เมื่อพิจารณารายละเอียดของการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ในแต่ละประเด็น พบว่า

1) **การป้องกันและควบคุมโรค** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดปฏิบัติในเรื่องมีโปรแกรมการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย และโรคเฮโมรายิกเซพติกซีเมีย มีโปรแกรมการตรวจโรควันโรค และโรค布鲁เซลโลซิส และมีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อ ทำความสะอาดในคอกเดือนละครั้ง รองลงมาได้แก่ มีโปรแกรมการถ่ายพยาธิภายใน และกำจัดพยาธิภายนอก คิดเป็นร้อยละ 97.0 มีการดูแลตัดแต่งกีบโคทุกตัวที่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 22.7 และมีเพียงร้อยละ 3.0 มีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อ เข้า - ออก ภายในฟาร์ม

2) **การบำบัดโรคโคนม** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดมีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และมีการปฏิบัติตาม มอก.7001 - 2540 ข้อกำหนดการใช้ยาสำหรับสัตว์ในฟาร์ม

3.1.4 การจัดการสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณารายละเอียดของการจัดการสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมปฏิบัติในเรื่องมีการจัดเก็บมูลสัตว์ไม่ให้เกิดการสะสม คิดเป็นร้อยละ 86.4 รองลงมาได้แก่ การจัดเก็บขยะมูลฝอย ต้องมีภาชนะรองรับ และมีฝาปิดมิดชิด คิดเป็นร้อยละ 75.8 การจัดเก็บซากสัตว์จะต้องมีการแจ้งสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มให้รับทราบ คิดเป็นร้อยละ 24.2 และมีเพียงร้อยละ 1.52 ฟาร์มจะต้องจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียให้เหมาะสมและมีคุณภาพ

3.1.5 การผลิตน้ำมันดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำมันดิบ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การผลิตน้ำมันดิบ และ 2) คุณภาพน้ำมันดิบ เมื่อพิจารณารายละเอียดของการผลิตน้ำมันดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำมันดิบในแต่ละประเด็น พบว่า

1) **การผลิตน้ำมันดิบ** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดปฏิบัติตามเรื่องมีการรีดนมให้ถูกหลักวิธี และจุ่มเต้านมหลังจากรีดทุกครั้ง มีการตรวจสอบระบบเครื่องรีดนมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี และหลังจากรีดนมโคเสร็จ ต้องรีดส่งน้ำมันให้เร็วที่สุด รองลงมาได้แก่ มีการทำความสะอาดเครื่องรีดนมอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 98.5 และมีการรีดน้ำมันจากเต้า 2 - 3 ครั้ง เพื่อลดกลิ่นน้ำมันผิดปกติ และทดสอบด้วยน้ำยาตรวจโรคเต้านมอักเสบ คิดเป็นร้อยละ 97.0

2) **คุณภาพน้ำมันดิบ** พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำมันดิบในเรื่องปริมาณจุลินทรีย์โคลิฟอร์มไม่มากกว่า 10,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร ปริมาณจุลินทรีย์ทนร้อนไม่มากกว่า 1,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร และการตรวจหายาปฏิชีวนะในน้ำมัน รองลงมาได้แก่ ปริมาณโปรตีนไม่น้อยกว่าร้อยละ 2.8 คิดเป็นร้อยละ 98.5 ปริมาณธาตุน้ำมันทั้งหมดไม่น้อยกว่าร้อยละ 12 คิดเป็นร้อยละ 92.4 ปริมาณไขมันไม่น้อยกว่าร้อยละ 3.2 คิดเป็นร้อยละ 87.9 ปริมาณธาตุน้ำมันไม่รวมไขมันไม่น้อยกว่าร้อยละ 8.25 คิดเป็นร้อยละ 86.4 จำนวนชั่วโมงการเปลี่ยนสีของเมทิลีนบลูหรือริชาซูริน ไม่น้อยกว่า 4.5 จุด และปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดไม่มากกว่า 400,000 โคโลนีต่อมิลลิลิตร คิดเป็นร้อยละ 80.3 เท่ากัน และการตรวจหาค่าจุดเยือกแข็งหรือค่าความถ่วงจำเพาะ คิดเป็นร้อยละ 42.4

3.2 การประเมินการใช้มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำมันดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

การประเมินการใช้มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำมันดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในแต่ละองค์ประกอบหลัก 5 ประเด็น และประเด็นย่อย 13 ประเด็น พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการใช้มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำมันดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ดังรายละเอียดตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การประเมินการใช้มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

n = 66

ประเด็น	การนำไปปฏิบัติ
	ระดับคะแนนเฉลี่ย
1. องค์ประกอบของฟาร์ม^{1/}	3.05
1.1 ทำเลที่ตั้งฟาร์ม (อย่างน้อยต้องมี 1 ข้อ)	3.52
1.2 ลักษณะของฟาร์ม (อย่างน้อยต้องมี 2 ข้อ)	2.97
1.3 ลักษณะของโรงเรือน (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1)	2.65
2. การจัดการฟาร์ม^{2/}	2.57
2.1 การจัดการโรงเรือน (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1)	3.71
2.2 การจัดการด้านบุคลากร (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 2 หรือ 3)	1.15
2.3 คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1)	2.85
2.4 ระบบการบันทึกข้อมูล (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1)	1.26
2.5 การจัดการด้านอาหารสัตว์ (อย่างน้อยต้องมีข้อ 1 และ 2)	3.89
3. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์^{3/}	2.06
3.1 การป้องกันและควบคุมโรค (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1, 2 และ 3)	0.12
3.2 การบำบัดโรคโคนม (อย่างน้อยต้องมี 2 ข้อ)	4.00
4. การจัดการสิ่งแวดล้อม^{4/}	1.62
4.1 การบำบัดหรือกำจัดของเสีย (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1)	1.62
5. การผลิตนํ้านมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งนํ้านมดิบ^{5/}	2.88
5.1 การผลิตนํ้านมดิบ (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 1 และ 2)	3.85
5.2 คุณภาพนํ้านมดิบ (อย่างน้อยต้องมีข้อที่ 5, 6 และ 11)	1.91

หมายเหตุ: 1 ด้านองค์ประกอบฟาร์ม มีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2

2 ด้านการจัดการฟาร์ม มีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3

3 ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ มีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3

4 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม มีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2

5 ด้านการผลิตนํ้านมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งนํ้านมดิบ มีระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3

จากตารางที่ 4.20 การประเมินการใช้มาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม พบว่า เมื่อพิจารณาการให้คะแนนฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 องค์ประกอบของฟาร์ม (ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 คะแนน) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีระดับคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบของฟาร์มทั้งหมดเท่ากับ 3.05 โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของทำเลที่ตั้งฟาร์มเท่ากับ 3.52 ลักษณะของฟาร์มเท่ากับ 2.97 และลักษณะของโรงเรือนเท่ากับ 2.65

3.2.2 การจัดการฟาร์ม (ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3 คะแนน) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีระดับคะแนนเฉลี่ยของการจัดการฟาร์มทั้งหมดเท่ากับ 2.57 โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของการจัดการโรงเรือนเท่ากับ 3.71 การจัดการด้านบุคลากรเท่ากับ 1.15 คู่มือการจัดการฟาร์มโคนมเท่ากับ 2.85 ระบบการบันทึกข้อมูลเท่ากับ 1.26 และการจัดการด้านอาหารสัตว์เท่ากับ 3.89

3.2.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ (ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3 คะแนน) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีระดับคะแนนเฉลี่ยของการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ทั้งหมดเท่ากับ 2.06 โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของการป้องกันและควบคุมโรคเท่ากับ 0.12 และการบำบัดโรคในโคนมเท่ากับ 4.00

3.2.4 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (ระดับคะแนนไม่ต่ำกว่า 2 คะแนน) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีระดับคะแนนเฉลี่ยของการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งหมดเท่ากับ 1.62 โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของการบำบัดหรือกำจัดของเสียเท่ากับ 1.62

3.2.5 ด้านการผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบ (ระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3 คะแนน) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีระดับคะแนนเฉลี่ยของการผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบทั้งหมดเท่ากับ 2.88 โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยของการผลิตน้ำนมดิบเท่ากับ 3.85 และด้านคุณภาพน้ำนมดิบเท่ากับ 1.91

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร แสดงผลการวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการศึกษาปรากฏตามตารางที่ 4.21 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.21 ปัญหาในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร

n = 66

ปัญหาในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
องค์ประกอบของฟาร์ม		
ไม่มีปัญหา	58	87.9
มีปัญหา ในด้าน ^{1/}	8	12.1
- ทำเลที่ตั้งฟาร์ม	0	0.0
- ลักษณะของฟาร์ม	0	0.0
- ลักษณะของโรงเรือน	8	100.0
การจัดการฟาร์ม		
ไม่มีปัญหา	9	13.6
มีปัญหา ในด้าน ^{1/}	57	86.4
- การจัดการโรงเรือน	2	3.5
- การจัดการด้านบุคลากร	11	19.3
- คู่มือการจัดการฟาร์มโคนม	18	31.6
- การจดบันทึกข้อมูล	26	45.6
- การจัดการด้านอาหาร	0	0.0
การจัดการด้านสุขภาพสัตว์		
ไม่มีปัญหา	2	3.0
มีปัญหา ในด้าน ^{1/}	64	97.0
- การป้องกันและควบคุมโรคในโคนม	64	100.0
- การบำบัดโรคในโคนม	0	0.0

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

n = 66

ปัญหาในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การจัดการสิ่งแวดล้อม		
ไม่มีปัญหา	16	24.2
มีปัญหา ในด้าน	50	75.8
- การบำบัด น้ำเสีย และ ชากสัตว์	50	100.0
การผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่ง		
ไม่มีปัญหา	31	47.0
มีปัญหา ในด้าน ^{1/}	35	53.0
- การผลิตน้ำนมดิบ	3	8.6
- คุณภาพน้ำนมดิบ	32	91.4

หมายเหตุ: 1 เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.21 ปัญหาในการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกร เป็นดังนี้

4.1.1 องค์ประกอบฟาร์ม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมไม่พบปัญหาในด้านองค์ประกอบฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 87.9 มีเพียงเกษตรกรบางรายพบปัญหาในด้านองค์ประกอบฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 12.1 โดยพบปัญหาในด้านลักษณะโรงเรือนส่วนใหญ่จะมีสภาพที่อากาศถ่ายเทไม่สะดวก เนื่องจากโครงสร้างหลังคาจะทึบสร้างต่อเนื่องกันและแบบการสร้างยังไม่ถูกตามมาตรฐานฟาร์มโคนม

4.1.2 การจัดการฟาร์ม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมพบปัญหาในการจัดการฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 86.4 โดยพบปัญหาในการจดบันทึกข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 45.6 เกษตรกรไม่มีการจดบันทึกเกี่ยวกับปริมาณน้ำนมรายตัว และการทำระบบบันทึกข้อมูลรายรับ - รายจ่ายของฟาร์ม รองลงมาได้แก่ เกษตรกรไม่มีการทำคู่มือการจัดการฟาร์มโคนม คิดเป็นร้อยละ 31.6 ในการจัดการด้านบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 19.3 โดยเกษตรกรมีสัตวแพทย์ไม่เพียงพอในการควบคุมดูแลฟาร์มในแต่ละฟาร์ม และบุคลากรที่ทำงานภายในฟาร์มไม่ได้รับการตรวจสอบสุขภาพประจำปี และมีเพียงร้อยละ 3.5 พบปัญหาในการจัดการโรงเรือน ส่วนใหญ่สภาพพื้นคอกไม่แห้ง เนื่องจากระบบการเลี้ยงของเกษตรกรเลี้ยงแบบขังคอกโคนมจะอยู่ภายในโรงเรือนตลอดเวลา

4.1.3 การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมพบปัญหาในการจัดการสุขภาพสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 97.0 โดยพบปัญหาในการป้องกันและการควบคุมโรคในโคนม เนื่องจากเกษตรกรไม่มีบ่อจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์ม และเกษตรกรยังขาดความรู้การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542

4.1.4 การจัดการสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมพบปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 75.8 โดยพบปัญหาในการบำบัดของเสียออกจากฟาร์ม และการจัดการซากสัตว์ เกษตรกรไม่มีการบำบัดของเสียก่อนปล่อยทิ้ง โดยมีการปล่อยลงแปลงหญ้า และพบบางฟาร์มปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำสาธารณะ และการกำจัดซากสัตว์ พบว่า เกษตรกรมีการนำซากสัตว์ไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าในราคาถูกก่อนการตรวจรับรองจากสัตวแพทย์

4.1.5 การผลิตน้ำนมดิบ การเก็บรักษา และการขนส่งน้ำนมดิบ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมพบปัญหาในการผลิตน้ำนมดิบ คิดเป็นร้อยละ 53.0 โดยพบปัญหาในด้านคุณภาพน้ำนมดิบ คิดเป็นร้อยละ 91.4 เมื่อตรวจสอบพบว่า บางฟาร์มมีคุณภาพน้ำนมดิบต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยมีปริมาณเซลล์โซมาติกเกินกว่าเกณฑ์ตามข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 และมีเพียงร้อยละ 8.6 พบปัญหาในการผลิตน้ำนมดิบ พบว่า เกษตรกรบางรายไม่มีการตรวจคุณภาพน้ำนมก่อนรีดน้ำนม โดยการรีดน้ำนมจากเต้านม 2 - 3 ครั้ง เพื่อคัดล้นนมที่ผิดปกติ

4.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานฟาร์มโคนมและการผลิตน้ำนมดิบของประเทศไทย พ.ศ. 2542 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีดังนี้

4.2.1 เกษตรกรต้องการให้ราคาอาหารข้นและอาหารหยาบมีราคาต่ำลง

4.2.2 เกษตรกรต้องการวิธีการหรืออุปกรณ์เครื่องมือ เพื่อตรวจหาสารพิษตกค้างในวัสดุเศษเหลือทางการเกษตร (เช่น ฟางข้าว ต้นข้าวโพด ต้นผักบุ้ง เป็นต้น) ก่อนนำมาเลี้ยงแบบง่ายใช้งานได้สะดวก

4.2.3 เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและการป้องกันโรคในโคนมเบื้องต้น เทคนิคใหม่ ๆ ในการเลี้ยงโคนม และคำแนะนำเกี่ยวกับมาตรฐานฟาร์มโคนม

4.2.4 เกษตรกรต้องการได้ทุนสนับสนุนจากรัฐบาลหรือภาคเอกชนในการปรับปรุงฟาร์มโคนม

4.2.5 เกษตรกรต้องการให้มีการจัดกิจกรรม ฐานเกี่ยวกับฟาร์มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์มโคนม เพื่อเกษตรกรสามารถนำมาปรับใช้ภายในฟาร์มของตนเอง